

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Alia difficultas resolvitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

quia calor ex se est determinatus quoad specificationem suam actionis. Oportet igitur quod de-
clarat aliud principium, quod cum ipsa voluntate
concedit specificationem a ctus: hoc autem non po-
test esse aliud quam ipsum obiectum, ut actu in-
tellectum, sive ut existens in intellectu in ratione
terminum intellectus: Ergo illud activè ad spe-
cificationem actuum voluntatis concurrir.

Præterea, dato quod hæc sententia Cajetani
minus probabilis sit, ac altera quæ docet obje-
ctum cognitum finaliter tantum & objectivè ad
specificationem actuum voluntatis concurrere,
de quo in Tractatu de actibus humanis: temper
tamquam ita vis rationis D. Thomæ, nam semel
habito, quod de ratione amoris in communi, a-
nalogicè sumpti, sic procedere à verbo, ex diver-
sa deinde conditione verbi creati & increati, de-
bet inferri, quod creatum finaliter, increatum ve-
ro activè, etiam per modum principii, ad amo-
rem concurrat: eò quod Verbum increatum pro-
cedat ut persona subsistens in natura divina; &
consequenter ut habens voluntatem divinam,
quæ elicitive & activè spiratur amor.

Tertia ratio: Licet plura, materialiter & solo
numero distincta, possint absque ullo ordine in-
ter se ab uno & eodem procedere: quo pacto
plures cultelli materialiter distincti procedunt ab
eodem artifice absque ullo ordine, & similiter ab
intellectu Angeli plures intellectiones solo nu-
mero distinctæ: ea tamen quæ procedunt ab eo-
dem principio, tanquam formaliter & specie ab
illo distincta, semper ab illo procedunt, cum ali-
quo ordine originis aut causalitatis, vel saltem
cum ordine excessus secundum perfectionem.
Quo pacto plures substantiæ immateriales, to-
tusque cumulus specierum universi, procedunt à
Deo: ex quo ordine perfectionis oritur etiam or-
do localis in cælis & elementis, ut quæ suprema
sunt in gradu perfectionis, sicut etiam suprema lo-
co. Et similiter in Angelis idem ordo servatus est
à Deo in donis gratiæ, qui est in eorum naturali
perfectione. Cum ergo Filius & Spiritus Sanctus
procedentes ab uno & eodem Patre, distinguantur
formaliter & specie, aut quasi specie, cum ali-
quo ordine ab illo debent procedere; & cum in
Divinitis non possit esse alius ordo, quam originis,
suspense ut vel Filius procedat à Spiritu Sancto,
vel e contra Spiritus Sanctus à Filio: unde cum
Adversarii primum non admittant, necesse est ut
suscipiantur secundum.

§. III.

Convolvuntur præcipua fundamenta Græcorum.

Fundamenta Græcorum Schismaticorum le-
vissima sunt, & ad via præcipua capita redu-
cuntur. Primum est, quia Christus in Evangelio,
de principio Spiritus Sancti loquens, solum Pa-
trem nominat, dicens: Spiritus qui à Patre proce-
dit. Secundum, quia in Symbolo Concilii Nicæ-
ni, in quo fides universalis Ecclesiæ exposita est,
Spiritus Sanctus solum à Patre procedere dicitur.
Sic enim in illo habetur: Credo in Spiritum San-
ctum Dominum, & vivificantem, ex Patre proceden-
tem, cum Patre & Filio coactorandum. Et in fine ha-
pæ Symboli subiungitur: Qui aliter docuerit, vel
aliter prædicaverit, anathema sit. Adhuc quod Leo
III. Romæ prædictum Symbolum, transcriptum

A in tabula argentea, post altare B. Pauli posita, po-
steris reliquit (pro amore, ut ipse ait, & cautela
fidei orthodoxæ) in qua tabula, particula illa Fi-
lioque non legitur.

Subiungunt Damasceni locum lib. 1. fidei cap. 7.
& 8. ubi ait: Spiritus Sanctus à Patre procedit, & in
Filio quiescit. Et paulò infra: Spiritum Sanctum di-
cimus ex Patre, ex Filio non dicimus. Et alibi: Spi-
ritus Sanctus ex Patre quidem est, non autem ex Filio, sed
Spiritus oris Dei.

Hæc tamen, ut dixi, frivola sunt. Ad primum
enim respondetur, Christum, dum de processio-
ne Spiritus Sancti in Evangelio loquitur, ideo so-
lum Patrem nominare, quia ad illum solet refer-
re totum quod sui est, eò quod totum ab illo ha-
beat. Unde Joann. 7. dicebat: Mea doctrina non est
mea, sed ejus qui misit me. Quæ verba expendens
Augustinus Tract. 29. in Joann. hunc modum
loquendi Christi admiratur, & subdit: Si non tua,
quomodo tua? si tua, quomodo non tua? Tu enim dicis
utrumque, & mea doctrina, & non mea. Cui quæsti-
oni sic respondet: Quæ est doctrina Patris, nisi Verbum
Patris? Ipse ergo Christus doctrina Patris, si Verbum Pa-
tris, sed quia verbum non potest esse nullius, sed alicu-
jus, & suam doctrinam dixit seipsum, & non suam, quia
Patris est Verbum. Quid enim tui, quam tu? Et
quid non tam tuum, quam tu, si alicujus es quod es?

Ad secundum dicendum cum D. Thoma hie
art. 2. ad 2. quod quia tempore Concilii Nicæni
nondum exortus fuerat error dicentium Spi-
ritum Sanctum non procedere à Filio, non fuit ne-
cessarium ut explicitè poneretur in ejus Symbo-
lo, quod Spiritus Sanctus à Filio procederet: con-
tinebatur enim implicite in hoc quod dicebatur
procedere à Patre. Nam (ut supra dicebamus)
omnia quæ habet Pater sunt Filii, exceptis his in
quibus relative opponuntur: in spiratione au-
tem Filius Patri relative non opponitur. Unde
quando in aliis Conciliis, Nicæno posterioribus,
hæc particula, Filioque, Symbolo addita
fuit, non tam fuit additio, quam veritatis in
Symbolo Nicæno implicite contentæ, major ex-
pressio seu explicatio.

Ad verba Damasceni respondet idem S. Do-
ctor ibidem in responsione ad 3. Plures ex Græcis
in hoc fuisse secutos Theodoricum Nestorianum (Theo-
doretum legendum putat) inter quos fuit etiam
Damascenus. Vel dici potest, Damascenum solum
velle, Filium, non habere quod producat Spi-
ritum Sanctum, eo modo quo Pater illud habet:
nam Pater illud habet à se, Filius verò à Patre, à
quo per æternam generationem virtutem spirati-
vam accepit. In quo etiam sensu Augustinus 15.
de Trinit. cap. 17. dicit Spiritum Sanctum prin-
cipaliter à Patre procedere. Ideo (inquit) addidi
principaliter, quia & de Filio Spiritus Sanctus proce-
dere reperitur. Sed hoc quoque illi Pater dedit, non jam
exsistenti, & nondum habenti, sed quidquid Unigenito
Verbo dedit, gignendo dedit. Sic ergo enim genuit, ut
etiam de illo donum commune procederet, & Spiritus
Sanctus, Spiritus esset amborum.

§. IV.

Alia Difficultas resolvitur.

Supposita veritate fidei, quæ docet Spiritum
sanctum non solum à Patre, sed etiam à Fi-
lio procedere, inquirunt Theologi, an si à Filio
non procederet, distingueretur ab illo? Quæ
sup-

suppositio licet sit impossibilis, non est tamen inutilis. Sicut enim utiliter in scholis hæc quaestiones agitantur: An si Deus non esset immutabilis, esset æternus? An si in Deo relationes non essent, manerent personæ distinctæ? An si homo non esset risibilis, esset distinctus ab equo? Prima ad investigandum, an immutabilitas sit ratio æternitatis; Secunda, ad intelligendam rationem formalem constitutivam & distinctivam personarum. Tertia, ad dignoscendum quæ sit formalis ratio constituens hominem, & ipsum ab equo distinguens. Tametsi omnes ista suppositiones sint impossibiles. Ita pariter, quamvis suppositio à nobis facta impossibilis sit: quia tamen conducit ad intelligendam rationem formalem distinctivam Filii à Spiritu Sancto, & ad refellendum Græcorum Schismaticorum errorem, otiosa & inutilis censeri non debet.

Dico igitur: Si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, ab illo non distingueretur realiter. Ita D. Thomas *hic* art. 2. & omnes Thomistæ, contra Scorum, ejusque Discipulos in 1. *dist.* 11. *quest.* 2.

26. Probatur primò ex Concilio Toletano 16. in confessione fidei, ubi de Spiritu Sancto dicitur: *Qui in sancta præconsecrata Trinitate tertia persona esse, pro eo quod à Patre Filioque condonatur: Ergo si non esset donum procedens à Patre & Filio, non esset tertia persona ab illis distincta.*

27. Probatur secundo conclusio ratione fundamentali. In divinis omnia sunt unum, ubi relationis oppositio non obviat: At in hypothesi quòd Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non daretur inter illos relationis oppositio: Ergo nec realis inter utrumque distinctio. Minor patet: nam omnis oppositio relativa in divinis in origine & processione unitus personæ ab alia fundatur. Major verò probatur primò ex Concilio Toletano 2. in professione fidei, ubi de personis divinis loquens, sic ait: *Ita solum numerum insinuat, quòd ad invicem sunt.*

Secundo ex Florentino sess. 18. ubi Joannes Theologus, ad disputandum contra Græcos ex Ordine Prædicatorum assumptus, sic ait: *Sola relatio apud omnes tam Græcos quam Latinos Doctores, divinæ processione personarum multiplicat: cui etiam duo illa à quo & ad quod conveniunt.*

Tertiò ex Dionysio cap. 2. de divin. Nomin. ubi ait, *benignissimas personarum discretiones esse Deitatis processus.*

Quartò ex Boëtio libro de Trinitate circa finem, asserente quòd sola relatio in divinis Trinitatem multiplicat.

Quintò ex Anselmo libro de Process. Spiritus Sancti cap. 2. propè principium, ubi docet quòd Pater & Filius in omnibus unum sunt, nisi in his in quibus inter eos distinguit relationis oppositio.

Sextò probatur eadem Major ratione: Cum enim in omnibus perfectionibus absolutis sit inter personas divinas unitas perfectissima, in relationibus autem realis inter illas inveniatur distinctio, argumentum evidens est, solam relationis oppositionem causam esse realis distinctionis inter illas.

28. Responsentaliqui, hanc rationem, & præallegata testimonia, solum probare distinctionem, quæ de facto inter personas divinas reperitur, ex relativa oppositione procedere, non verò quòd ex hypothesi quòd Spiritus Sanctus à Filio non

A procederet, non posset absque oppositione relativa realis inter illos salvari distinctio.

Sed hæc responsio frivola est: Nam in divinis quidquid est possibile, de facto est; & quidquid de facto non est, omnino impossibile est: Ergo si de facto non datur distinctio in personis divinis, nisi ratione oppositionis relativæ, fundatæ in origine, omnino impossibile est divinas personas aliter inter se distingui, quam oppositione relativæ, fundatæ in origine; & consequenter quavis suppositio tollens inter Filium & Spiritum Sanctum relativam oppositionem in origine fundatam, tollit etiam realem utriusque distinctionem. Sicut quia rationalitas est formalis ratio distinguendi hominem à bruto, quæcumque hypothetis, auferens rationalitatem ab homine, tollit distinctionem ejus à bruto.

B Respondent secundò Scotistæ, non esse eadem oppositionem relationis, & oppositionem relativam; gaudet enim relatio duplici oppositione unâ relativâ, & alterâ disparatâ. Quando ergo communiter Patres & Theologi affirmant, solam oppositionem relationis esse rationem distinctionis realis inter divinas personas, hoc non est intelligendum de oppositione relationis tantum relativæ, sed vel de relativâ, vel de disparatâ: in casu autem quaestionis haberet Spiritus Sanctus oppositionem relationis disparatam cum Filio, etsi non relativam, ac promde posset realiter ab eo distingui.

C Hæc responsio & doctrina præcipuum est Adversariorum fundamentum, & ferè unicum punctum, ad quod reducitur celebris hæc inter Angelici & subtilis Doctoris Discipulos controversia. Unde contra illam multipliciter arguitur.

Primò: Aliqua esse ad invicem, non verificatur propriè, nisi relativè se habeant: Ergo personas divinas distingui per hoc quòd ad invicem sint, non salvatur cum proprietate, nisi distinctio ab oppositione relativâ proveniat: Sed Concilium Toletanum verbis allegatis docet personas divinas inter se distingui, per hoc quòd ad invicem sunt: Ergo intendit illas oppositione relativâ, non verò disparatâ, inter se distingui. Unde ibidem explicans qualiter personæ divinæ ad invicem sunt, hæc subiungit: *Quod ergo Pater, non ad se, sed ad Filium est; & quod Filius est, non ad se, sed ad Patrem est. Similiter Spiritus Sanctus non ad se, sed ad Patrem & Filium relatione refertur.*

D Secundò, Joannes Theologus in Concilio Florentino ait, quòd sola relatio divinæ processione personarum multiplicat, & quòd nulla alia ratio distinctionis & discriminis est in personis divinis, nisi per hoc quòd una per ona est ab altera: At hoc esset falsum, si personæ divinæ non solum oppositione relativâ, sed etiam disparatâ posset ab invicem distingui; nam ut una persona disparatè se habeat ad alteram, non est necessarium quòd ab illa procedat: Ergo præfata responsio Florentini doctrinæ contradicit. Item idem Joannes Theologus ibidem asserit, quòd *sustinetur cum personis communicat, proprietates vero nequaquam communicabiles sunt; quod quidem relationis vi creditur evenire.* Sed quòd provenit ex vi relationis, ex oppositione relativâ, non verò ex disparatâ oritur: Ergo incommunicabilitas, & per consequens distinctio divinarum personarum, ex sola oppositione relativâ, non verò à disparatâ, provenit.

Tertiò,

Tertio, Anselmus asserit quod in Divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio: sed oppositio disparata, cum non sit relativis sed absolutis & relativis communis, respectiva, sed absolutis non potest: Ergo juxta Anselmum, oppositio disparata non est ratio distinctionis in Divinis, sed tantum relativa.

Quarto, distinctio quae oritur ex oppositione disparata, provenit ex finitate & limitate sunt: Ergo personae divinae infinitae & illimitatae sunt: Ergo personae oppositio disparatae ad invicem distinctione non possunt. Major patet in misericordia & justitia, amore & sapientia, quae sunt perfectiones disparatae; Et tamen in ente infinito, in quo omni perfectione & limitatione carent, identificantur realiter. Unde D. Thomas quaest. 7. de Potestate art. 8. ad 4. probat in Deo non esse aliam oppositionem, quam relativam. Quia in aliis oppositis semper alterum est imperfectum: hoc autem in Deo non oportet, imò utrumque considerari potest ut perfectum.

Confirmatur: Si aliqua forma disparatae, ratione oppositionis disparatae, possent in Divinis distinguere realiter, maxime illa quae pertinent ad ordines primò diversos, ut sunt ratio entis absoluti & relativis, quia illa magis disparatae sunt: Sed in Divinis ratio entis absoluti, & ratio relationis non distinguuntur realiter; relationes enim cum essentia divina & perfectionibus absolutis realiter identificantur, ut disp. 3. ostensum est: Ergo distinctio ex oppositione disparata proveniens, locum non habet in Divinis.

Quinto, quod relationes distinguant personae divinas, debet provenire à relationibus formalissimè simpliciter, & secundum oppositionem quae illis solis competit: Sed distinguuntur per relationes, ut sunt formae disparatae, non est distinguere per illas, secundum oppositionem illis solis convenientem, quia oppositio disparata est communis personis absolutis & relativis: Ergo distinctio quae competit personis divinis ex relationibus, non provenit ex oppositione disparata, sed relativa.

Tertio probatur conclusio, & simul impugnat precedens solutio. Relatio spirationis non est distincta realiter à paternitate & filiatione: At hujus identitatis seu indistinctionis, nulla alia potest assignari ratio, quam carentia oppositionis relativae: Ergo sola oppositio relativa, est ratio distinctionis realis in personis divinis.

Respondet Scotista, negando Minorem. Dicitur enim rationem hujus indistinctionis non petere quod illae relationes non opponuntur realiter inter se, sed quia opponuntur disparatè realiter, sed ratione vel ex natura rei: Quod si ab illis queratur, cur relatio spirationis realiter disparatè non opponatur filiationi & paternitati, relatio autem spirati ex proprio conceptu opponatur realiter disparatè relationi Geniti & Filii? Respondet cum subtili Doctore, rationem hujus discriminationis esse, quia non repugnat idem agens duplici actione duos terminos producere, sicut repugnat eundem terminum duplici processione adaequatè produci: unde cum relationes spiratoris & paternitatis super actionem ut in agente fundentur, relatio autem Geniti in passiva generatione, & relatio spirati in passiva processione; hinc fit quod relatio spirati, reali oppositione disparatè gaudeat cum relatione Geniti, secus verò relatio spiratoris cum paternitate & filiatione.

Sed haec solutio non satisfacit. Nam quando dicunt eundem terminum non posse duplici processione adaequatè produci, vel loquuntur de distinctione virtuali utriusque processione, vel de distinctione reali: Si primum, falsum est non posse eundem terminum realiter duplici processione virtualiter distinctè procedere; imò est impossibile quod processiones passivae solum virtualiter distinguantur, & quod illarum termini realiter inter se differant, cum passiva processio adaequatè identificetur cum termino. Si secundum, est petitio principii: cum enim passivae origines in relatione consistant, asserere quod relationes spirati & Geniti distinguantur realiter, quia passivae origines realiter distinguuntur, est idem per idem respondere, & principium petere; nam quoad hoc eadem est difficultas, quomodo in praedicto casu distinguantur realiter origines, sine eo quod una ab altera sit, ac quomodo realiter differant relationes, absque relativa oppositione.

Præterea, si ex creaturis argumentum sumitur, non minus repugnat terminum productum cum actione sui principii, & aliquà illius relatione identificari, quam eundem terminum duplici processione adaequatè produci: At primo non obstante, filiatione producta in Divinis identificatur realiter cum actione spirativa Patris, & cum relatione spiratoris, quia inter filiationem & spirationem non datur relativa oppositio: Ergo non obstante secundo, relationes spirati & Geniti realiter identificabuntur, si ab illis auferatur relativa oppositio.

§. IV.

Solvuntur Objectiones.

Obijciens primò: Tota ratio quare Spiritus Sanctus non distinguatur à Filio, si non procederet ab illo, est quia illi relativè non opponeretur: Sed hæc ratio nulla est: Ergo præcipuum nostræ sententiæ fundamentum corruit, Major patet ex dictis §. præcedenti, Minor autem probatur: Tum quia filiatione realiter distinguitur Filius à Spiritu Sancto, & tamen illi relativè non opponitur, cum non referat Filium ad illum, sed ad Patrem: Tum etiam, quia si per impossibile Spiritus Sanctus non procederet à Patre, sed à solo Filio, adhuc realiter distingueretur à Patre, cui tamen relativè non opponeretur: Tum denique, quia etsi Spiritus Sanctus relativè non opponeretur Filio, processio tamen unius differret ab origine alterius; una enim esset per intellectum, & altera per voluntatem; & una haberet rationem generationis, non verò altera: Ergo quamvis Spiritus Sanctus non opponeretur relativè Filio, sufficienter distingueretur ab illo. Unde Anselmus lib. de Process. Spiritus Sancti cap. 1. sic ait: *Habent utriusque à Patre esse Filium ac Spiritus Sanctus, sed diversimodè, qui alter nascendo, alter procedendo, ut alii per hoc sint ad invicem.* Et postea subdit: *Nam si per alium non essent plures Filius & Spiritus Sanctus, per hoc solum essent diversi.*

Respondet concessà Majori, negando Minorem. Ad cujus primam probationem, respondet Suarez filiationem, etsi non referat Filium ad Spiritum Sanctum, esse tamen formalem terminum relationis spirati, & hoc sufficere ut illi relativè opponatur. Displicet tamen hæc solutio; Nam licet verum sit sufficere ad realem distinctionem, terminare formaliter relationem oppositam, falsum tamen est filiationem esse rationem formalem terminandi relationem spirati: ut enim docent nostri Thomistæ in Logica, eadem forma quæ est ratio referendi, est ratio terminandi relationem oppositam; quocirca ibi dicunt relatio-

40.

41.

42.

